

FODOK

FORUM

FODOKFORUM UIT? Geef hem door!

NR 29 • 2023

HÉT BLAD VOOR IEDEREEN RONDOM DOVE KINDEREN EN JONGEREN - MET OF ZONDER CI

ACHTERGRONDEN • NIEUWS • INTERVIEWS

INHOUD

- 3 Theory of Mind-ontwikkeling van dove kinderen - Ik voel, ik voel wat jij niet voelt
- 6 DE FODOK-ERVARINGSCARROUSEL XL FODOK-middag 4-11-2023 in Rotterdam
- 6 - Je kan in beide werelden leven
- 8 - Je moet stevig in je schoenen staan
- 9 - Op zoek naar een school
- 10 Verslag Werelddoenvendag in Den Bosch
- 12 Stلالuna: een thuis voor Doof plus
- 14 Arbeidscoach Jarzhinio Curiel: 'Denk in mogelijkheden'
- 16 Op de Gebarencamping is iedereen welkom
- 18 Handige hulpmiddelen: Pictogrammen
- 20 Gastcolumn: Daan Ferf Jentink
- 21 FODOK online-infoavond - Dovencultuur en Nederlandse Gebarentaal
- 22 INFODOK&NIEUWS
- 24 INFOFOCUS Foto-impressie Gebarencamping

VAN DE VOORZITTER

Herfst

Weet je het nog? Het moment dat je in een van de eerste lessen van je gebarencursus de jaargetijden moest oefenen? Ik weet het zelf nog heel goed. De training werd alweer een heel aantal jaren geleden gegeven in groepsverband. Met klamme handen zwoegde ik mij door de les. Vaak meewarige blikken van ouders trotserend, en dankbaar voor de begripvolle blik van de docent, deed ik mijn best om de voorbeelden te volgen en precies de handvormen na te doen. Het gemakkelijkste en ook mooiste jaargetijde in de gebarencommunicatie vond ik de herfst. Waarbij je met je handen visueel de bladeren van de boom naar beneden laat vallen. Laat ik wel even duidelijk zijn: de cursussen en trainingen hebben me zeker geholpen in de communicatie binnen ons gezin!

Deze najaars- (en winter)editie van FODOKFORUM is weer gevuld met waardevolle informatie en wetenswaardigheden over onze dove/slechthorende doelgroep. Daarnaast wil ik jullie ook wijzen op onze website. Het is een bibliotheek met waardevolle informatie voor ouders en kinderen. Je vindt er informatie over tal van onderwerpen, zoals vroegbehandeling, onderwijs, opvoeding, CMB. Maar ook de data van onze activiteiten.

Het is mijn wens jullie te ontmoeten bij een van onze activiteiten. Bezoek eens een online informatieavond of een Ervaringscarrousel op locatie! Je bent van harte welkom!

En het is inmiddels mijn ervaring dat je de mooiste en de beste gebarenlessen van je eigen kind krijgt...

Ik wens je veel leesplezier toe en hopelijk tot ziens!

Jan Niemeijer
Voorzitter FODOK

COLOFON

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de **Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI**

Redactieadres

FODOK
Postbus 418, 2000 AK Haarlem
o.v.v. FODOKFORUM
088 505 4326 of
info@fodok.nl

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57

Nummer 29

Redactie Kasia Hadley, Karla van der Hoek, Henk Prevaes, Map van der Wilden.

Vormgeving en opmaak:

Helga Wening van Raan
(Studio Hooghalen).

Tekstbijdragen en fotografie

Wij bedanken iedereen die mee-geschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

© Wie informatie uit FODOKFORUM verspreidt, moet de FODOK als bron vermelden.

Druk Veldhuis Media

FODOKFORUM nr 30 verschijnt in juni 2024. Daarnaast verschijnt maandelijks een digitale update in de vorm van een nieuwsbrief.

Redactioneel en colofon

Eigen emoties
ontdekken...
en die van
anderen

Theory of Mind-ontwikkeling van dove kinderen

IK VOEL, IK VOEL WAT JIJ NIET VOELT

Terwijl kinderen hun eigen gedachten en emoties ontdekken, leren ze ook na te denken over wat hun ouders, broertjes, zusjes en vriendjes denken en voelen. Ze worden zich bewust dat anderen hun eigen gedachten en gevoelens hebben. En dat deze anders kunnen zijn dan die van hen. Kinderen leren begrijpen waarom een ander het leuk vindt om bijvoorbeeld buiten te voetballen terwijl zij zelf veel liever binnen knutselen. Het besef dat anderen eigen gedachten, gevoelens en wensen hebben, helpt een kind om beter te begrijpen waarom mensen zich op een bepaalde manier gedragen. En dit helpt bij het opbouwen en in stand houden van vriendschappen en andere sociale relaties.

Het vermogen om te begrijpen dat mensen hun eigen gedachten, overtuigingen, emoties, verlangens en intenties hebben en dat deze kunnen verschillen van persoon tot persoon, wordt ook wel *Theory of Mind* (ToM) genoemd. ToM ontwikkelt zich in de kinderleeftijd en de meeste kinderen beschikken rond hun vijfde jaar over een ToM. Kinderen die een goed ontwikkelde ToM hebben, zijn in staat om anderen te begrijpen, empathie te tonen, sociaal gedrag te voorspellen en beter te communiceren. Sommige kinderen hebben hier iets meer moeite mee. Zij begrijpen minder goed waarom iemand bijvoorbeeld boos is en kunnen minder goed inschatten wat een ander denkt of voelt. Hierdoor kunnen zij minder makkelijk aansluiten bij leeftijdsgenoten.

Vertraagde ontwikkeling ToM bij dove kinderen

Onderzoek laat zien dat het voor dove kinderen wat moeilijker kan zijn om zich te verplaatsen in een ander. Zij laten vaker een vertraagde ToM-ontwikkeling zien.

Incidenteel leren

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat dove kinderen minder mogelijkheden hebben voor incidenteel leren. Ze hebben minder gelegenheid om onbewust te leren van wat er om hen heen gebeurt, ze krijgen minder mee van gesprekje tussen vriendjes of tussen hun ouders. Hierdoor doen ze minder sociale ervaringen op die helpen bij het ontwikkelen van een ToM. Ook speelt taal een belangrijke rol in de ontwikkeling van een ToM. Je hebt taal nodig om woorden te geven

aan je gevoelens en gedachten en om die kenbaar te maken aan anderen. En je hebt taal nodig om de ander te begrijpen. Voor dove kinderen kan het leren van taal lastiger zijn en dat heeft invloed op hun ToM-ontwikkeling. Een rijk taalaanbod waarin kinderen woorden die betrekking hebben op gedachten en gevoelens tot zich krijgen, helpt bij de ontwikkeling van een ToM. Maar het kan voor ouders soms lastig zijn om hun kind ToM-taal aan te bieden, ze kennen misschien (nog) niet de gebaren en/of ze hebben het gevoel dat deze taal nog te moeilijk is voor hun kind. In dit artikel worden een aantal tips gegeven hoe je als ouder de ToM-ontwikkeling van je kind kan stimuleren.

ToM-ontwikkeling stimuleren

Hoe kun je begrijpen wat een ander denkt en voelt als je de gedachten,

gevoelens en ideeën van een ander niet ziet? Gedachten zijn niet zichtbaar en daarom is het belangrijk om woorden zoals 'denken', 'weten', 'voelen', 'vergeten', 'willen' en 'leuk vinden' te gebruiken in de interactie met een kind.

Bijvoorbeeld door de eigen gedachten hardop uit te spreken en/of te gebaren: 'Ik denk dat ik oma wil verrassen; ik denk dat ik een mooie bos bloemen ga kopen, want daar houdt ze zoveel van'. Door gedachten uit te spreken en te gebaren krijgen kinderen dit soort woorden vaker mee en leren ze meer over de gedachten en gevoelens van anderen.

Praat hardop over gedachten en gevoelens

Als ouder kun je ook gedrag voordoen: toon empathie, begrip en interesse in de gedachten en gevoelens van anderen. Praat hardop en/of gebaar over je eigen gedach-

ten en gevoelens, maar benadruk ook dat anderen hun eigen unieke gedachten en gevoelens hebben. Dit helpt kinderen om te zien dat anderen mogelijk andere gedachten en gevoelens hebben dan zichzelf. Stel je kind vragen die aanmoedigen om hun gedachten en gevoelens uit te drukken. Vraag wat zij dachten bij een bepaalde gebeurtenis en hoe zij zich voelden. Sta ook stil bij de emoties van vriendjes of broertjes en zusjes, leg je kind uit waarom de ander verdrietig, bang, boos of blij is.

Wat vinden jullie allebei leuk, lekker of stom?

Moedig je kind aan om na te denken en te vertellen over de gedachten en gevoelens van anderen. Bijvoorbeeld, als je kind vertelt dat zijn vriendje moest huilen toen hij de hond van de buurman zag, kun je vragen “Waarom denk je dat hij moest huilen? Vindt hij honden leuk? Moest jij huilen toen je de hond zag?” Door met elkaar een gesprekje te hebben over het vriendje dat bang is voor honden terwijl jouw kind zelf gek is op honden, leert je kind zich te verplaatsen in zijn vriendje en ontdekt hij dat zij onderling verschillen. Of laat je kind eens nadenken over wat jullie allebei leuk, lekker of stom vinden en waarin jullie van elkaar verschillen.

Hoe kun je je kind stimuleren?

Er zijn verschillende activiteiten die bijdragen aan de ToM-ontwikkeling van een kind. Bijvoorbeeld het (voor) lezen van boeken. In boeken komen veel

woorden voor die gaan over gedachten en gevoelens.

Hoe denk je dat de beer zich voelt?

Maar ook de gezichtsuitdrukking en lichaamshouding van personages in prentenboeken laten emoties zien waar je het samen over kunt hebben. “Hoe denk je dat de beer zich voelt? Hoe kun je dat zien?” Door samen naar emoties op gezichten te kijken, er woorden aan te geven en ze misschien zelfs na te doen, stimuleer je het emotiebegrip van kinderen. Ook hebben de personages in een boek vaak verschillende ideeën en wensen en dit helpt kinderen weer om te zien dat gedachten en wensen tussen personages kunnen verschillen. Hetzelfde geldt voor films en televisie: door samen te praten over wat de personages meemaken, hoe zij zich erbij voelden en of je kind zichzelf ook weleens zo heeft gevoeld, stimuleer je de ToM.

Spelen en rollenspellen

Het spelen van rollenspellen zoals winkeltje spelen, superhelden, prinsessen of brandweerman spelen helpt kinderen om in de huid van een ander te kruipen en zich in te leven in de gedachten en gevoelens van een ander. Kinderen imiteren vaak het gedrag en de emoties van de personages die ze spelen en reageren op emoties van anderen. Dit helpt hen om emoties te herkennen en te begrijpen. Samen emoties uitbeelden kan ook een

leuk spel zijn om emotieherkenning te stimuleren. Hoe ziet verlegen eruit of hoe ziet blij en heel erg blij eruit?

Het stimuleren van de Theory of Mind-ontwikkeling van dove kinderen is belangrijk. Dit kun je als ouder doen door vaak woorden te gebruiken die te maken hebben met gedachten en gevoelens. En door hardop te denken en met je kind te praten over gevoelens en gedachten van anderen en zichzelf.

Evelien Dirks, psycholoog, programma-leider DSH bij de NSDSK

Extra info:

Op www.tasvantom.nl zijn een aantal spelmaterialen te downloaden die je kunt gebruiken om spelenderwijs de ToM-ontwikkeling te stimuleren. En binnenkort verschijnt ToM's app (gratis) met een interactief verhaal en een spel.

DE FODOK-ERVARINGS-CARROUSEL XL

FODOK-MIDDAG OP 4 NOVEMBER in Rotterdam

Wat was het weer een fijne middag! We werden gastvrij ontvangen op de Polanoschool in Rotterdam. Terwijl de kinderen elkaar vonden en lekker speelden, troffen de ouders elkaar in de koffieruimte en bij de workshops. Bijpraten, ervaringen uitwisselen, en héél veel informatie opdoen. Ali Shafiee opende het programma met een leuke voorstelling, waaraan de kinderen enthousiast meewerkten. Daarna kregen de kinderen een theaterworkshop en waren er activiteiten o.l.v. Oorigineel en SH-Jong. Voor de ouders was er eerst een panel met jongvolwassenen en daarna waren er groepsgesprekken. Hieronder vind je korte verslagen van de paneldiscussie en van de gesprekken over sociaal-emotionele ontwikkeling en onderwijs.

Je kan in beide werelden leven

Zes jongvolwassenen beantwoordden openhartig de vragen van de gespreksleider, FODOK-voorzitter Jan Niemeijer, en van de ouders in de zaal. Het panel bestond uit: **Christiaan Dalmeijer** is doof. Hij loopt stage en is actief als ambassadeur voor Ongehoord Sportief. **Nina van Aalst** is slechthorend. Ze is

orthopedagoog en werkt als beleidsadviseur bij GGMD.

Jarzhinio Curiel is horend geboren maar werd doof voor hij 1 jaar was. Hij werkt als arbeidscoach bij Jobstap.

Luc Damen is doof geboren. Na het doven-onderwijs is hij naar het HBO gegaan. Inmiddels heeft hij een bachelor Bestuurskunde.

Kristel Koolhaas is ook doof geboren. Ze werkt als onderwijsassistent op de Polanoschool en doet de pabo-opleiding. **Selena den Besten** komt uit een dove familie en is zelf ook doof. Ze werkt als groepsleerkracht op de Polanoschool.

Gebarentaal, familie en tolken

Selena: Voor mij was alles 100% toegankelijk. Mijn familie en vrienden zijn gebarentaalvaardig en ook de basisschool was dat. Wij gingen naar de Gebarencamping en naar dovenactiviteiten. Ik heb een goed fundament. Ik kan helemaal niets horen, doof zijn is mijn identiteit. Ik zet overal tolken bij in. Van de verloskundige tot feesten.

Kristel: Ik moest 1,5 uur reizen naar de dovenschool. Mijn moeder zocht contact met onze burens en zorgde dat ze gebaren leerden. De zus na mij leerde vanzelf de gebaren mee, de zussen daarna spraken meer. Dat was best lastig. Voor mijn opleiding zet ik tolken in, privé liever mijn zus.

Luc: Ik was alleen met mijn moeder. Mijn vader was al vroeg weggefallen. Mijn moeder stimuleerde dat ik contact had met doof én horend. Ik ben haar erg dankbaar. We gingen naar de Gebarencamping en ik ging naar de theaterweek voor dove kinderen. Mijn moeder raakte bevriend met een dove moeder.

Jarzhinio: Thuis werd er gepraat, ondersteund met wat gebaren. Er was vaak miscommunicatie, ik liep altijd achter. Mijn moeder is alleenstaand, ze heeft heel veel voor mij gedaan. Ze stimuleerde twee we-

relden, maar daardoor kon ik moeilijk ontdekken wie ik nou zélf ben. Ik zet in mijn werk tolken in, en ook bij bijvoorbeeld medische zaken. Mijn vrouw is tolk, maar ik zet nu ook tolken in bij de familie.

Nina: Mijn vader en broer zijn ook slechthorend, maar we hadden geen contact met andere slechthorenden. In het regulier onderwijs had ik wisselende ervaringen. Eén juf begreep het heel goed, een andere wilde er niets van weten. Mijn moeder loste alle problemen op. Heel fijn! Maar daardoor werd ik niet uitgedaagd om zelf dingen te doen, zoals bellen.

Christiaan: Ik zat op de Polanoschool en daar heb ik NGT geleerd. Vanaf groep 7 ben ik overgestapt naar regulier. Mijn ouders hebben altijd heel goed geholpen: scholen benaderen, (goede) begeleiding regelen. Ik ben actief in de dovenwereld en stimuleer DSH jongeren om te sporten.

Wat vind je van Passend Onderwijs?

Veel van de panelleden hebben op de basisschool DSH-onderwijs gevolgd, met 1 dag(deel) regulier. Sommigen stapten over naar helemaal regulier, maar allemaal benadrukken ze dat contact met andere DSH kinderen belangrijk is. Passend Onderwijs is een mooi initiatief, maar je bent vaak de enige DSH. Hoe ouder je wordt, hoe meer je de gelijkwaardigheid mist. Het voordeel van Passend Onderwijs is dat je klasgenoten in de buurt wonen, dus als je bevriend raakt, heb je je vrienden in de buurt.

Hobby's

Veel dovensportclubs zijn helaas verdwenen. Maar er zijn nog wel activiteiten zoals (zaal) voetbal. En Ongehoord Sportief zet zich in voor deelname van DSH sporters aan horende sportclubs, met adviezen en tips voor de sporters en de trainers. De panelleden hebben diverse hobby's, van sporten tot reizen en creatieve activiteiten. En vergeet de Gebarencafés en Sencity niet!

Tips voor ouders

Selena: Laat je kind van jongs af aan zelf ervaring opdoen met de dovengemeenschap.

Kristel: Sta open voor de communicatie met je kind. Leg aan je kind én aan de omgeving het nut van gebaren uit.

Luc: Je hóéft geen keuze te maken! Je kan van beide werelden gebruikmaken.

Jarzhinio: Verdiep je in de Dovencultuur en Dovenidentiteit.

Nina: Wees je ervan bewust dat communicatie vermoeiend is.

Christiaan: Contact met lotgenoten is belangrijk.

Map van der Wilden

Je moet stevig in je schoenen staan

De gespreksgroep over sociaal-emotionele ontwikkeling trok een groot aantal ouders. Telkens als een ouder(paar) zich voorstelde, kwam er een uitwisseling van ervaringen op gang. Het gesprek was geanimeerd, betrokken, steunend en informatief.

Alle ouders zijn zelf horend, op één slechthorende ouder na. Zij merkt op dat er zo weinig slechthorende ouders zijn, zodat het voor haar moeilijk is om juist die ervaringen met andere ouders te kunnen delen. De meeste kinderen van de aanwezigen zitten nu op de basisschool, variërend van dovenschool en regulier tot De Bolster in Sint Michielsgestel, waar DSH kinderen samen met horende kinderen onderwijs volgen.

Waar lopen ouders tegenaan?

Meerdere ouders stellen vast dat je stevig in je schoenen moet staan als je je kind beide werelden wilt bieden, want sommige 'experts' proberen je in een kamp te trekken.

We weten niet wat er allemaal is

Ook kan het lastig zijn om aan informatie te komen. Als je kind vanaf geboorte doof is, kom je snel in trajecten terecht, maar als de doofheid/slechthorendheid pas later wordt geconstateerd, val je gauw tussen wal en schip. 'We willen overal voor vechten, maar we weten niet wat er allemaal is.'

Een ouder vertelt dat de kinderen niet terug-gebaren. Een andere ouder vult aan: 'Ik zie geen gebaren bij mijn kind, maar op Werelddovendag gebaart ze vlot met een dove volwassene!' Ook andere ouders zien hier op de FODOK-middag hun kind opbloeien in het contact met lotgenoten. Probeer dus vol te houden en raak niet gefrustreerd door de afwezige respons. Samen kijken naar de gebaren filmpjes van Lotte & Max helpt om op een laagdrempelige manier gebaren aan te bieden.

Een kind dat nu naar groep 4 regulier gaat, komt steeds boos thuis. Hij gaat heel graag naar school, wil geen dag missen. Hij krijgt

rustpauzes op school en de klasgenoten krijgen gebarenlessen. Ook is er een tolk. Hoe ga je met die boosheid om? Hoe kan je hem helpen? Andere ouders herkennen dit. Het kan te maken hebben met de luisterinspanning. Of met het feit dat het kind zich toch anders voelt dan de klasgenoten. En dat ze zich moeten aanpassen. 'Thuis kan ik mezelf zijn', zei een kind.

Thuis kan ik mezelf zijn

Diverse ouders zorgen voor regelmatige contacten met andere DSH kinderen. Al is dat lang niet eenvoudig als je bijvoorbeeld in Zeeland woont! Oorigineel organiseert leuke activiteiten in verschillende plaatsen. Kijk op hun Facebookpagina.

Map van der Wilden

Op zoek naar een school

Waar krijgen ouders mee te maken bij hun keuze voor de beste school voor hun DSH kind? De FODOK merkt dat ouders van jonge kinderen er vaak alleen voorstaan in hun zoektocht naar het beste onderwijs. Door het Passend Onderwijs treffen ouders elkaar niet meer vanzelf. Op deze middag kun je ervaringen uitwisselen en van elkaar leren.

De aanwezige gezinnen zien zich elk in een andere situatie voor de schoolkeuze en de benodigde ondersteuning. Een kind volgt succesvol tweetalig onderwijs op SO, maar wat is de juiste keuze in het VO: regulier of VSO? Twee slechthorende kinderen in hetzelfde gezin verschillen zeer. De oudste gaat prima met solo in groep 6 regulier. De jongste zit nu in een (te) grote combi-klas. Hoorapparaten lijken niet toereikend en zwaardere worden niet vergoed; verder last van buikpijn, hoofdpijn, niet altijd naar school willen, nog drukker gedrag en overprikkeldheid. Weer een ander kind is viereneenhalf jaar en gaat naar het kinder-

dagverblijf met gebruik van solo. Er zijn verschillende problemen met de afstelling van de soloapparatuur.

Kijk naar het ondersteuningsprofiel van de school

Belangrijk bij de schoolkeuze is het ondersteuningsprofiel van de school. Deze profielen vind je via de boven-schoolse besturen: handig bij de schoolkeuze! De school heeft zorgplicht. Bij aanmelding moet de school de zorg op zich nemen of een andere school vinden voor het kind.

Leesvaardigheid is voor DSH kinderen essentieel voor taalverwerving. De FODOK heeft een serie eenvoudige leesboeken, ze zijn nog te koop. Voorlezen in gebarentaal is de eerste stap. Wat helpt, is als lezen leuk is. Bijvoorbeeld met de Donald Duck of Harry Potter als ze al wat ouder zijn. Eerst lezen en dan de film kijken. Op het VO kan een film met Engelstalige ondertitels helpen bij de Engelse woordenschat!

Vermoeidheid is een groot probleem. Als dove kinderen een CI krijgen, lijkt het alsof ze alles verstaan en gebaren niet meer

nodig zijn. Ze blijven echter slechthorend en spraakverstaan blijft moeilijk, vermoeiend of onmogelijk. Dit wordt vaak onderschat. Tip voor het verdelen van de energie: het kind zelf aan het werk zetten zodat het niet continu hoeft te luisteren.

Of denk aan de inzet van een tolk. Het kind moet wel leren omgaan met een tolk: wanneer kijk ik, wanneer niet? Er zijn veel mogelijkheden, gewoon proberen. Werkt het niet, dan kun je er ook mee stoppen. Op het VO en het vervolgonderwijs zijn er meer mogelijkheden bij de inzet van een (schrijf)tolk.

Contact met andere DSH kinderen blijft van groot belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van je kind. Daarom ook deze Ervaringscarrousel XL!

Kasper van Pinxteren en Henk Prevaes

WERELD DOVENDAG 2023

Op 23 september vond de jaarlijkse Werelddovendag plaats, ditmaal in Den Bosch op een bijzondere locatie, namelijk de Verkadefabriek. WDD trok ongeveer 1.300 bezoekers! Ook wij, de FODOK, waren met onze informatiestand aanwezig in een erg volle zaal. We hebben erg leuke gesprekken mogen voeren met bezoekers en zo konden zij kennis maken met de FODOK. Ondanks de drukte, heerste er een prettige sfeer in de Verkadefabriek. Werelddovendag liet een erg positieve indruk achter.

Zichtbaarheid van de diversiteit van de dovengemeenschap

Wat deze editie van Werelddovendag uniek maakte, was de samenwerking tussen verschillende Stichtingen: Zo Hoort Het, Limburg Hoort Zo en Plots- en Laatdoven. Ze kozen voor het thema 'Met elkaar', waarmee ze de diversiteit van de dovengemeenschap zichtbaar wilden maken. En zoals de werkgroep het mooi heeft omschreven:

'EEN wereld voor iedereen. Waarbij we niet zijn uitgaan van de verschillen in mate van horen, of communicatievarianten maar een wereld gebaseerd op overeenkomsten. Waar taal een middel is om nader tot elkaar te komen en geen voorwaarde om te kunnen verbinden, zodat we van elkaar kunnen leren en elkaar inspireren.'

En een locatie als de Verkadefabriek kon niet beter geweest zijn: een cultuurhuis waar creativiteit centraal staat en mensen van verschillende achtergronden elkaar ontmoeten. Met inzet van een groot team schrijftolken, tolken NGT en NmG, en stemtolken was de

Werelddovendag toegankelijk voor doven, slechthorenden, CI-dragers, plots- en laatdoven én horenden.

Doof talent en nieuwe ondernemers

Het was bijna onmogelijk om alles te zien of te doen, zoveel keuze bood het programma. Het is indrukwekkend om te zien hoeveel doof talent er is! We zien ook steeds nieuwe dove en slechthorende ondernemers verschijnen.

Het programma van WDD was verdeeld in verschillende leefdomeinen. In de zaal van 'Wereldwijs' kwamen o.a. Dovenschap, InGebaren en het Nederlands Gebaren-centrum te praten over uiteenlopende onderwerpen, zoals geschiedenis van NGT en de werkelijkheid van toegankelijkheid en inclusie sinds deze onderwerpen de afgelopen jaren vaak in de spotlights staan.

Vanuit de Wereldkeuken kon je meebakken met Cas Wolters, bekend van Heel Holland Bakt, of leren koken met privékok Martijn van Heesch en zijn zeer succesvolle cateringbedrijf 'Martijn Kookt'. Had je behoefte aan ontspanning of verdieping, dan kon je bij de Leefstijlwereld terecht voor een bewegingsleersessie Chi Neng Qigong met Tom Uittenbogert of voor een maatschappelijke opstelling met Margreet Joosen. Bij therapeut Marjan Haasnoot kon je een creatieve workshop volgen die te maken heeft met verlies van gehoor.

In de Film- en Theaterwereld was de prachtige en ontroerende voorstelling

'*Stille Vlucht*' van Ali Shafiee waarschijnlijk wel het hoogtepunt. Zijn levens- en vluchtverhaal werd verteld in Nederlandse Gebarentaal aangevuld met dans, fysiek spel én een dosis humor. De voorstelling werd naar gesproken Nederlands vertaald en was ook te volgen door boventiteling. Hierdoor was de voorstelling goed toegankelijk voor slechthorend en horend publiek. Maar er was meer! Bij de workshop van Academie Visuele Muziek kon je kennismaken met de kunst van muziektolken voor doven en slechthorenden. Wat overigens nog vrij nieuw is, is *20Hertz*, het in 2022 opgerichte dansgezelschap voor mensen met diverse auditieve gradaties.

Lotgenotencontact

Om de drukte even te kunnen ontsnappen, kon je terecht bij de stand van het Groningse café Luhu voor hun heerlijke koffie en een stuk gebak. En tenslotte: Werelddovendag werd afgesloten met een spetterende show van het Nederlandse Gebarenkoor!

Werelddovendag is een laagdrempelige manier om kennis te maken met de diversiteit van doven en slechthorenden. Het herinnert ons aan hoe waardevol lotgenotencontact is. Op deze manier leren we zoveel van elkaar en kunnen we elkaar inspireren. We worden telkens eraan herinnerd hoeveel talent er in ons huist. We worden aangemoedigd om te blijven ontwikkelen. Het herinnert ons er bovenal aan om te blijven geloven in waar je goed in bent!

Kasia Hadley

Wil je meer weten over de diensten van de genoemde organisaties en bedrijven die aanwezig waren bij de WDD? Of heeft je kind bepaalde talenten en wil je hem/haar laten kennismaken? Hieronder vind je een overzicht:

Bij **Academie Visuele Muziek** leer je hoe je je favoriete liedjes kunt vertalen naar NGT of NmG!
www.academievisuelemuziek.nl

Ali Shafiee, dove acteur en docent drama.
www.visueeltheater.nl

Dansgezelschap voor doven en slechthorenden. www.20hertz.nl

Luhu in Groningen, eerste café in Nederland dat gerund wordt door doven!
www.luhu-koffie.nl

Martijn Kookt, privékok op locatie.
www.mkookt.nl

Bakworkshops met Cas Wolters.
www.caswolters.com

Maatschappelijke opstellingen met Margreet Joosen.
www.margreetjoosen.nl

Chi Neng Qigong, bewegingsleer met Tom Uittenbogert.
www.tomuittenbogert.nl

Marjan Haasnoot, verlies- en rouw-therapeut.
<https://marjanhaasnoot.wixsite.com/home>

STELLALUNA: EEN THUIS VOOR DOOF PLUS

Een woonboerderij omringd door een groot stuk land, een tuinhuisje, schommel, moestuin, veel bloemen en fruitbomen. Stellaluna biedt woonzorg en vooral een thuis aan 'Doof plus': dove en slechthorende jongeren en jongvolwassenen die daarnaast met andere problematiek te maken hebben. FODOKFORUM had een hartverwarmend gesprek met dove oprichters Greet en Paul Kool en hun dove dochter Merel van Zuilen, die Stellaluna nu runt.

Wat is het verhaal achter Stellaluna?

Greet: 'We zagen een artikel in de krant van Effatha. Er werden gezinsouders gevraagd. We hebben gesolliciteerd en in 1999 hebben we in Middenbeemster een gezinshuis opgezet. Later zijn we verhuisd naar een heel mooie boerderij in De Punt, de huidige locatie. Heel mooi om te zien hoe het veranderd is.'

Merel: 'Ja, echt bijzonder dat het zo kan. De bewoners hebben inspraak, we overleggen met hen over welke kleur er op de muur komt. Ze gaan mee naar de woonboulevard om te kijken welke bank het lekkerst zit.'

Greet: 'De naam Stellaluna komt uit Amerika. We zagen een voorstelling van

Interview met Greet en Paul Kool en Merel van Zuilen

een dove man en de inhoud was prachtig om te zien.'

Paul: 'Het gaat over een babyvleermuis. Die komt in een vogelnest. En alles is anders. Het eten is anders: de vogels eten wormen, de vleermuis fruit. Ze slapen anders: de vogels in een nest, de vleermuis hangt op zijn kop. En toch accepteren ze elkaar. De boodschap is: we zijn verschillend maar we kunnen wel vrienden zijn. Dat is het idee voor het gezinshuis: het is er voor jonge kinderen uit verschillende culturen.'

Het belang van toegankelijke communicatie en gelijkwaardigheid

Merel: 'Stellaluna is kleinschalig in woonzorg. De bewoners komen thuis van dagbesteding, werk of school. We drinken thee met elkaar en vragen: hoe was je dag? Het gaat er heel gewoon en huiselijk aan toe. Ik wil graag dat Stellaluna een plek is waarvan de bewoners kunnen zeggen: daar wil ik wonen. Daar kan ik zijn wie ik ben.'

Greet: 'Precies! Stel dat ik jarig ben of Paul, dan praten we niet alleen maar met de begeleiders maar ook met de kinderen. Geven we ze aandacht. Iedereen is gelijk. Ik weet nog hoe het vroeger was bij mij thuis: je zat er maar bij en je was geen onderdeel. Dat wilde ik niet. Dus we zijn gelijkwaardig.'

Greet: 'Bij Stellaluna wordt Gebarentaal gebruikt, iedereen begrijpt elkaar. De meeste begeleiders zijn doof of slechthorend. Gebarentaalvaardigheid is hier heel belangrijk.'

Merel: 'De bewoners kunnen alle communicatie in huis volgen. We vergeten dat we doof zijn. Iedereen is onderdeel van de groep. De behoefte is groot om informatie te krijgen, extra visueel uitgelegd. De begeleiders hebben een band met de bewoners en leven voor hoe de dingen aan te pakken in het dagelijkse leven. De bewoners worden op een passende manier uitgedaagd zich verder te ontwikkelen.'

Greet: 'En ze worden niet betutteld. Ze worden juist gestimuleerd.'

Rol als dove opa en oma

Merel: 'Het grappige is dat ook de nieuwere bewoners een band opbouwen met Paul en Greet. We komen geregeld op bezoek bij elkaar. Dus zij zijn een soort dove opa en oma.'

Greet: 'We hadden pas een familiedag bij Stellaluna en dat was emotioneel. Je hebt er vroeger altijd gewerkt en nu heb je een andere rol.'

Paul: 'Ze blijven toch min of meer onze kinderen. Mijn wens is dat Stellaluna zo veel mogelijk een thuis blijft. Niet een huis maar een thuis. Dat de bewoners echt het idee hebben: ik woon hier. Niet 'ik logeer hier'. Dat ze echt voelen: mijn huis is hier. Wij hebben het idee dat zij echt gebaat zijn bij een huisrol. Dat is een manier van zorgen.'

Merel: 'Mijn wens is dat Stellaluna een plek is voor jongeren en jongvolwassenen waar zij hun kansen kunnen grijpen en zich geaccepteerd voelen. Een thuis met aandacht en ruimte voor humor en praatjes.'

Greet: 'Dat kinderen kunnen opgroeien tot zelfstandige mensen en hun weg vinden.'

Tips voor ouders

Merel: 'Het kan voor ouders een behoorlijke uitdaging zijn om je dove kind mee te nemen in de communicatie in een horende omgeving. En toch, het kan al vormend voor je kind zijn als je dat probeert. Te beginnen met door de ogen

van je kind te kijken in wat hij of zij wel of niet waarneemt.

Greet: 'Bijvoorbeeld als je met je kind bezig bent in de tuin, probeer echt betrokken te zijn in de activiteiten. Dan kan het kind meer groeien.'

Paul vult aan: 'Vergeet ook broertjes en zusjes niet.'

Kasia Hadley

Meer weten over Stellaluna? Neem contact op met Merel van Zuilen: merel@stellaluna.nl

Er zijn op dit moment één of twee plekken beschikbaar voor nieuwe bewoners.

ARBEIDSCOACH JARZHINIO: 'DENK IN MOGELIJKHEDEN'

Jarzhinio Curiel (40) werkt als arbeidscoach bij Jobstap. Hij is Doof aan zijn linkeroor en zwaar slechthorend aan zijn rechteroor. Samen met zijn partner voedt hij zijn twee zoons tweetalig op. In zijn eigen jeugd heeft hij gemerkt hoe belangrijk de Dovengemeenschap is om vervolgens 'daarbuiten' goed te kunnen functioneren. Hij deelt zijn eigen obstakels en overwinningen om (ouders van) Dove en slechthorende kinderen te inspireren.

Als Dove naar regulier onderwijs

'Vanaf mijn vierde jaar heb ik dovenonderwijs gevolgd aan het Rudolf Mees Instituut (nu de Koninklijke Auris Groep). Mijn overstap van de dovenschool naar regulier voortgezet onderwijs was in alle opzichten groot. Ik zag mijn Dove vrienden ineens niet meer dagelijks en voelde me geïsoleerd. Des te meer omdat ik niet voldoende voorbereid was op de grote communicatiebarrière. Zonder dat ik het doorhad, heeft dit ook invloed gehad op de afstand tot de arbeidsmarkt die ik op latere leeftijd heb ervaren. Ik besloot te stoppen met school en aan de slag te gaan in de logistiek.'

Vastberaden terug naar school

'Ik vond het werken in de logistiek erg leuk. Totdat ik ontdekte hoe men in het bedrijfsleven tegen Doofheid aankijkt. Er wordt vaak eerder naar beperkingen gekeken dan naar mogelijkheden. Daarnaast bleken er in deze branche geen ontwikkelingsmogelijkheden meer te zijn voor mij. Vanaf dat moment was ik vastberaden om na vijf werkzame jaren weer terug te gaan naar school! Ik ben altijd goed geweest in rekenen en wiskunde, dus ik ging voor een mbo-niveau-4-diploma in financiële administratie. Uiteindelijk heb ik mijn

hbo-diploma gehaald! En dat allemaal op het reguliere onderwijs, met behulp van een tolk Nederlandse Gebarentaal. Ik ben steeds meer vanuit mijn talenten in mogelijkheden gaan denken. Ik ben heel blij met waar ik nu sta en juist daarom zal ik me altijd blijven ontwikkelen!

Het belang van de Dovengemeenschap

‘Ondanks dat ik één-op-één mondelinge gesprekken goed kan volgen en muziek kan luisteren, zie ik mijzelf als Doof. En als Dove gun ik alle Dove en slechthorende jongeren dat ze onderdeel zijn van de Dovengemeenschap! Dit is erg waardevol voor het ontdekken van eigen normen en waarden en het ontwikkelen van een eigen identiteit. Onderdeel zijn van de Dovengemeenschap zorgt er ook voor dat je zelfvertrouwen opbouwt en inzicht verkrijgt in je talenten en mogelijkheden. Binnen de Dovengemeenschap voelt het Doof-zijn helemaal niet als een beperking. En vanuit die basis kan ik veel beter omgaan met uitdagingen buiten de Dovengemeenschap. Het is als het ware mijn oplaadsysteem, het voelt als thuis komen en geeft me nieuwe energie.’

Mijn inzet binnen de Dovengemeenschap

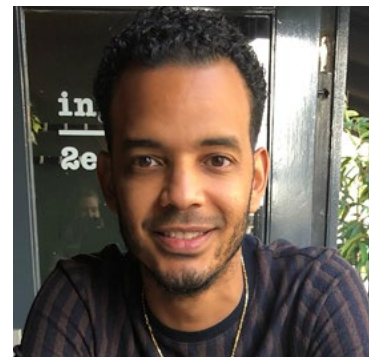
‘Ik vind het belangrijk om mijn steentje bij te dragen binnen de Dovengemeenschap. Daarom werk ik met veel plezier als arbeidscoach voor Doven en slechthorenden in de regio’s Utrecht, Rotterdam en Amsterdam. Samen met mijn

collega’s van Jobstap begeleid ik kandidaten met een auditieve uitdaging naar en in werk. Omdat ik zelf Doof ben, kan ik eerder signalen herkennen en de gevolgen hiervan voorkomen of verminderen. Denk hierbij aan onbegrip en onwetendheid onder collega’s, waardoor miscommunicaties ontstaan en een Dove collega zich buitengesloten voelt. Vaak kan iets kleins, zoals collega’s wat basisgebaren en basis van de Dovencultuur leren, al zorgen voor meer verbinding en erkenning. Naast mijn werk als arbeidscoach ben ik inzetbaar als acteur bij Instituut Gebaren Taal Dovenstudies van de Hogeschool Utrecht. Hartstikke leuk! Ook ben ik actief als één van de bestuursleden van O.L.D.I., een sportvereniging voor Doven, waar ik zelf ook voetbal.’

Praktische verwijzingen

‘Er zijn vele organisaties die zich richten op Doven en slechthorenden. Zo heb je Festival Sencity, voor wie zin heeft in een feestje. Stichting Jobstap, voor begeleiding naar en in werk. Welzijnsorganisaties zoals SweDoRo, SWDA, DorSweDo, SUDO en sportverenigingen zoals O.L.D.I. Ik laat je ook graag kennismaken met organisaties die Doven en slechthorenden met open armen ontvangen: Hettema, Zaamzorg, Luhu, Swedoro, Wezodo, Ipse de Bruggen, Dovenschap, Nederlandse Dove Jongeren en Gebarencamping.’

Denk in mogelijkheden!

‘Een Dovengemeenschap met een eigen taal, cultuur en identiteit vind ik heel belangrijk om ook ‘daarbuiten’ goed te kunnen functioneren.’

Jarzhinio Curiel

‘Wil je reageren op mijn verhaal? Of heb je vragen over participeren in de Dovengemeenschap of begeleiding bij de overstap van school naar werk? Neem dan gerust contact op via curiel@jobstap.nl of 06 15 10 90 53.’

OP DE GEBARENCAMPING IS IEDEREEN WELKOM

Al dertig jaar komen ouders met hun dove of slechthorende kinderen naar een camping ergens in Nederland om met elkaar te genieten van een vakantie zonder communicatiehindernissen. Dit jaar was de Gebarencamping in Leersum, op de Utrechtse Heuvelrug. FODOKFORUM sprak met een drietal ouders over hun ervaringen.

Ellis deed dit jaar voor het eerst mee met haar gezin. Dochters Karlijn (10) en Floor (8) zijn allebei CI-dragend.

Marlies is met haar dove zoontjes Jefta (6) en Daniel (bijna 3) al vaker meegegaan.

Anna was er met man en kinderen Fabian (8, doof) en Jessie (7, horend).

Hoe zijn jullie in aanraking gekomen met de Gebarencamping?

Ellis: 'Ik had er al wel over gehoord, maar nu kwam Karlijn er ook mee. Ze zit op de Guyotschool en kinderen daar vertelden erover. Karlijn en Floor wilden toen ook!' Marlies: 'Toen ik vier was, ging ik er al

heen. Ik ben zelf doof. Met het hele gezin gingen we elk jaar.'

Anna: 'Dat weet ik niet meer precies.'

Hoe vaak ben je er al geweest?

Marlies: 'Ik heb het tot ongeveer mijn zestiende gedaan. En sinds ik zelf dove kinderen heb, ga ik weer. Mijn ouders komen ook mee. Wij gaan volgend jaar weer.'

Ellis: 'Dit was dus onze eerste keer. We vonden het erg leuk en gaan volgend jaar zeker weer. De meiden willen graag twee weken, in plaats van één.'

Anna: 'Dit was onze zevende keer. We gaan altijd twee weken.'

Wat is er zo leuk aan de Gebarencamping?

Ellis: 'Het was een héél erg leuke vakantie! De kinderen zijn altijd 'begrijpbaar'. Alle vormen van communicatie kunnen.

De kinderen zijn altijd 'begrijpbaar'

De kinderen vinden er andere kinderen waarin ze zich herkennen. Karlijn kon kiezen of ze haar CI wel of niet droeg, en dan kon ze tóch met andere kinderen communiceren. Floor vond andere kinderen met een CI die ook praten, maar ze heeft ook kunnen gebaren. En ze hebben allebei nieuwe vriendjes en vriendinnetjes gemaakt. Het was ook leuk om te zien hoe Karlijn gesprekken aanging met dove volwassenen.

Ook voor ouders is het fijn om op de camping makkelijk contact met elkaar te hebben. Het samenzijn is fijn. En je pikt makkelijk gebaren op. Dove mensen staan altijd open om je te helpen met gebaren. Dat was voor mijzelf ook weer stimulerend.'

Anna voegt toe: 'Ouders hoeven het niet alleen te doen, maar ze zullen het wel zelf moeten doen. Haal diep adem en kom, stel een vraag, doe mee met een spelletje, je bent echt welkom! Geef jezelf een schouderklopje als het lukt en leg de lat niet te hoog voor jezelf.'

Marlies: 'Er zijn bovendien twee tolken aanwezig op de kampeervelden, o.a. voor de activiteiten. Je kunt ze ook vragen even te tolken bij gesprekken.

De toegankelijkheid van de Gebaren-camping is heel fijn. Mijn zoontje is een beetje verlegen, maar hij vond het erg leuk om daar andere kinderen te zien, uit heel Nederland. En dove volwassenen! Die zijn dan toch ook rolmodellen voor de kinderen. Hier kon hij met iedereen spelen en gebaren.

Je kunt je eigen gang gaan, alleen met je gezin. Of samen met anderen iets ondernemen of organiseren. Niets móet. Ik vind het ook fijn om ervaringen uit te wisselen. Dit jaar hadden we pech met de vele regen. Daardoor waren er wat minder gezamenlijke activiteiten. De grootte van de kampeervelden verschilt ook per jaar, elke camping is anders.'

Anna: 'Wat ik ook leuk vind, is dat er alle ruimte is om zelf iets op te zetten, ergens bij te helpen of aan activiteiten mee te doen. Tripjes naar de dierentuin of musea,

sportdagen, bbq, noem maar op. Ikzelf ben de afgelopen jaren betrokken geweest bij het organiseren van voorlees-momenten in NGT. Toen mijn kinderen klein waren, vroeg ik Dove kampeerders om de prentenboeken voor te lezen die ik hiervoor van de bieb had gehaald. Ondertussen liet ik grotere kinderen in onze verkleedkoffer duiken en de verhalen uitspelen. Voorleestheater, noemden we dat. Nu mijn kinderen wat ouder zijn, ik zelf wat beter gebaar en het de afgelopen zomer veel regende, heb ik iedere avond een hoofdstuk voorgelezen uit een spannend *Narnia*-boek. Kortom: de gebarencamping is bijzonder gaaf omdat het je een unieke kans geeft om als gezin bekend te raken met de dovengemeenschap en daarin zelf een eigen plekje te vinden.'

Map van der Wilden

Je bent echt welkom!

De Gebarencamping is altijd in week 30 en 31. Dan hebben alle scholen vakantie, waardoor zoveel mogelijk gezinnen kunnen deelnemen aan de Gebarencamping. Je bepaalt zelf hoe lang je gaat.

Heb je geen tent, camper of Caravan? Dan zijn er mogelijkheden om iets te huren, bijvoorbeeld een huisje of stacaravan.

Volgend jaar strijkt de Gebarencamping neer in het Brabantse Vessem.

Kijk op www.gebarencamping.nl voor meer informatie. Vergeet niet op tijd te boeken!

PICTOGRAMMEN

Dove kinderen zijn erg visueel ingesteld. Het gebruik van visuele middelen zoals pictogrammen kan erg handig zijn bij het visueel maken van de planning van de dag of de week. Aangezien dove kinderen veel indirecte informatie missen, is het extra belangrijk om regelmatig de planning van een dag of een week duidelijk te maken. Het gebruik van pictogrammen kan hierbij helpen. Een planbord met pictogrammen geeft het kind overzicht en structuur en zodoende houvast. Het kind kan zich hierdoor zelfstandiger gaan voelen.

Karla van der Hoek

Planborden

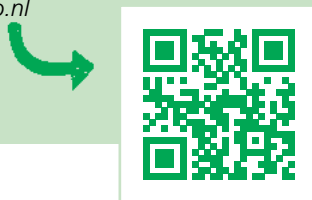
Sommige ouders maken gebruik van een magneetbord waarop ze de pictogrammen naar wens kunnen plaatsen of weghalen. Creatievelingen maken een planbord zelf, maar ze zijn ook kant en klaar te koop. Zie bijvoorbeeld www.Kinderplanborden.nl

en www.olifantastisch.nl:

Natuurlijk kun je ook foto's gebruiken op een planbord. Stichting Doe Maar Zo heeft ook een aanbod van planborden en pictogrammen, zie www.doemaarzo.nl

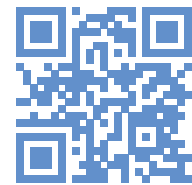

Kalenders

Er bestaan ook kant-en-klare kalenders en agenda's met meegeleverde pictogrammen. De Pictogenda is een jaaragenda met pictogramstickers, bedoeld voor iedereen die beelden makkelijker verwerkt dan gesproken of geschreven taal. De agenda biedt een overzicht per week, waarbij alle tijdinformatie gevisualiseerd is: de dagen van de week hebben een vaste kleur en een eigen pictogram, feestdagen zijn afgebeeld etc. Afspraken en activiteiten kunnen worden weergegeven door pictogram- en/of fotostickers.

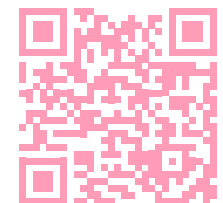
Er zijn ook kalenders te koop via dezelfde website www.Pictogenda.nl

 Pictogenda

Opvoedkaarten

Op internet is heel veel te vinden op het gebied van pictogrammen, planborden en opvoedborden. Kijk bijvoorbeeld eens op de website www.opgroeikaarten.nl; dit is een erg leuke website met gratis uit te printen kalenders met pictogrammen, beloningskaarten, aftelkalenders, dagritmekaarten en pictogrammen over emoties en gedrag. Op deze website vind je naast de plankaarten veel visuele ondersteuning voor allerlei opvoedsituaties.

GASTCOLUMN

VAN PASSIE NAAR MISSIE

Al van kleins af aan droom ik van een eigen onderneming. Ik ging van vrijwilligerswerk naar succesvolle georganiseerde wintersportvakanties en actieve zomervakanties.

Maar ik wilde meer. In gesprek met Tobias de Ronde en Yannick Bal kregen wij het gevoel dat we meer konden en moesten doen. Met name met en voor de Nederlandse Gebarentaal en daarbij de dovengemeenschap.

Voor mij persoonlijk was het namelijk als thuiskomen toen ik voor het eerst op de Guyotschool kwam. Ondanks dat ik nog niet super gebarentaalvaardig was, omdat ik vooral slechthorend ben opgegroeid. Ik vond het gemis van Gebarentaal ook een gemis voor heel veel mede-“slechthorenden”.

Het doet mij persoonlijk zeer, omdat ik vind dat zij “losgerukt” zijn van hun enige 100% toegankelijke taal. Ik heb kunnen ervaren hoeveel impact dit kan hebben als slechthorend/ doof persoon. Op sociaal-emotioneel vlak, maar ook voor de mogelijkheden om je te ontplooiën en mee te doen. Met Gebarentaal kan je volwaardig communiceren, zonder achter de feiten aan te lopen of dingen te missen.

Het is mijn drijfveer geworden om bruggen te bouwen om de NGT en dovengemeenschap toegankelijker en inclusiever te maken. Met ons bedrijf TYD en het team kan ik dit groter aanpakken. Met workshops, lezingen, cursussen, online leeromgeving etc. creëren wij meer

bewustzijn bij particulieren, bedrijven en instanties. Wij laten zien hoe divers de dovengemeenschap is. TYD biedt doven en (slecht)horenden kansen. En als startende organisatie zijn wij al flink aan de weg aan het timmeren!

Een van onze mooiste projecten is de campagne voor T-Mobile (nu Odido) die talrijke keren is genomineerd voor de Dutch Creativity Awards. Onze missie komt voort uit een gepassioneerde overtuiging om een inclusieve en diverse samenleving voor iedereen bereikbaar te maken. Educatie, dialoog en samenwerking zijn sleutelwoorden om de kloof tussen twee werelden te verkleinen. Waarbij we de betrokkenheid van de horende gemeenschap nodig hebben.

Iedereen, doof of (slecht)horend, speelt een essentiële rol in deze inspanning om de Nederlandse Gebarentaal te promoten als waardevolle communicatiemethode en om kansen te creëren.

Het is niet alleen onze droom maar ook onze missie die ons allen aangaat. We willen positieve veranderingen bewerkstelligen in de samenleving. We willen ons inzetten voor een betere toekomst! En we nodigen jullie uit om mee te doen.

Daan Ferf Jentink

Naschrift: Na aanlevering van deze column hoorde TYD dat ze vier van de zes nominaties hebben gewonnen voor hun T-Mobile-campagne, 2x zilver en brons. Gefeliciteerd!

Daan Ferf Jentink

Ondernemen voor de diverse en inclusieve (doven)gemeenschap en de Nederlandse Gebarentaal

Infoavond Dovencultuur en Nederlandse Gebarentaal

DOOFHEID IS OOK EEN RIJK SOCIAAL LEVEN

Circa veertig mensen woonden de digitale FODOK-Infoavond bij over NGT en Dovencultuur met Bea Bouwmeester en Linde Terpstra. Bea is docent NGT. Linde houdt zich bezig met tolken en vertaalwerkzaamheden. Beiden zijn doof. Ze schreven het boek *Hier zijn wij!*, over hun leven als dove, over gebarentaal en de dovengemeenschap.

Bea groeide op in een gezin met een slechthorende vader, horende moeder en dove zus. Haar vader had twee dove broers, het was normaal dat er gebarentaal werd gebruikt. Ze ging naar de dovenschool, haalde een mbo-diploma en werkte in de zorg en op het VSO. Later werd ze docent Gebarentaal. Ze is fanatiek sporter geweest, ook internationaal. Doofheid was voor haar nooit een probleem. Ze is blij een rolmodel te zijn voor mensen die een doof kind hebben.

Linde heeft een dove moeder, dove tweelingbroer en dove grootouders. Zij is ook opgegroeid met gebarentaal. Ze ging naar het VSO op Guyot en daarna naar het HBO met een tolk. Pas daar werd ze geconfronteerd met de horende wereld en de vooroordelen.

Doofheid is méér dan een medische blik, met aandacht voor hoorapparaten, CI's en ondertiteling. Doofheid is ook een rijk sociaal leven. In de dovengemeenschap kun je jezelf uiten, in je eigen taal. Iedereen is gelijkwaardig. Je mag er gewoon zijn!

Spagaat

Veel ouders ervaren een spagaat bij de keuze voor speciaal of regulier onderwijs. Voor het kind zijn vriendjes dichtbij belangrijk, ze willen niet uren in de taxi zitten, niet anders zijn. In de pubertijd voelen ze zich echter vaak eenzaam en komt

de behoefte ergens echt bij te horen. Dan komt de vraag: wie ben ik? Vaak komen ze dan (terug) naar de dovengemeenschap. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat dove jongvolwassenen die naar het reguliere onderwijs gaan veel meer psychische stress ervaren, en zelfs depressies hebben. Ze hebben meer moeite met de ontwikkeling van een eigen identiteit dan jongeren die in gebarentaal kunnen communiceren.

Als je kiest voor regulier onderwijs moet je privé meer investeren in gebarentaal. Die balans vinden is heel belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van je kind. Tweetalig opvoeden betekent ook Nederlands lezen en schrijven, de gebarentolk én ondertiteling. Voorlezen in gebarentaal. Een doof kind krijgen vraagt veel van ouders: welk onderwijs, de afstand, tolkinzet, tweetaligheid, gebaren.

Gelukkig zijn er ook veel activiteiten voor dove kinderen en hun gezinnen. Er zijn dovenclubhuizen met een Sinterklaas- of Paasfeest, de theaterweek, voorleesactiviteiten. Daar ziet je kind lotgenoten en merkt het dat het er niet alleen voorstaat, zich niet hoeft aan te passen en er onvoorwaardelijk bij hoort. Voor activiteiten en organisaties zie Dovenagenda.nl.

Henk Prevaes

INFO_{DOK} & NIEUWS

Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 088 - 505 4326. of info@fodok.nl. Zie ook www.fodok.nl.

HULP GEZOCHT BIJ ORGANISEREN VAN 2E VERHALENFESTIVAL

In 2022 hebben we als FODOK het Verhalenfestival georganiseerd. Op deze dag staan voorlezen en het vertellen van verhalen centraal. Het Verhalenfestival is bedoeld voor dove en slechthorende kinderen, hun broertjes, zusjes, ouders, opa's, oma's, ooms, tantes etc. In het voorjaar van 2024 organiseren we nog een keer het gezellige en inspirerende verhalenfestival!

We zoeken een vrijwilliger en we ontmoeten je graag!

- Ben jij in de gelegenheid om tot juni 2024 maximaal een paar uurtjes per week te helpen met de voorbereiding?
- Heb je ervaring in het organiseren van een activiteit, met plannen en regelen of met communicatie en PR?
- Ben je ouder van een doof of slechthorend kind, of op een andere manier betrokken bij de doelgroep?
- Kan je zelfstandig dingen uitzoeken, contacten leggen en onderhouden?

Dan kunnen we misschien wat voor elkaar betekenen.

Heb je interesse of wil je meer weten? Mail dan naar Inge Doorn: i.doorn@fodok.nl

FODOKFORUM ZOEKT EEN EXTRA REDACTIELID

Lijkt het je leuk om een bijdrage te leveren aan de FODOKFORUM die tweemaal per jaar uitgebracht wordt? Het huidige team bestaat uit 3 horende redactieleden en 1 doof redactielid, maar een extra lid, en daarmee ook nieuwe inbreng, is van harte welkom!

Ben je een ouder van een doof of slechthorend kind? Heb je affiniteit met uiteenlopende onderwerpen rondom doofheid en slechthorendheid? Heb je een vlotte pen?

Kom dan ons redactieteam versterken!

Wil je er meer over weten en/of wil je kennismaken met ons?

Stuur gerust een mailtje naar k.hadley@fodok.nl.

Rectificatie FODOKFORUM 28

In het artikel *Nederlandse Gebarentaal voor ouders: hoe dan?* is het aanbod van Kentalis niet juist weergegeven. Hieronder de juiste versie van het aanbod in Zorg en Onderwijs:

ONDERWIJS

- **Auris:** *Kijk ik gebaar 1,2,3; dan Doorbraak*, vanaf het najaar ook *Tussenstap 1 en 2*. Er wordt waar mogelijk maatwerk geboden.

ZORG

- **Kentalis:** *Kijk ik gebaar 1,2,3; dan Doorbraak, Tussenstap 1 en 2*, dan de conversatiecursussen. Kentalis biedt ook cursussen of NGT-coaching op maat voor ouders.
- **NSDSK, Pento en Libra** bieden NMG+ aan in 6 modules. De NSDSK biedt ook NGT aan.
- **GGMD** biedt de *AB 1 en 2 NGT* van het Nederlandse Gebarent centrum aan.

APP OVER ONDERSTEUNDE COMMUNICATIE NU TE DOWNLOADEN!

Deelkracht heeft weer een mooi product opgeleverd: een game over Ondersteunde Communicatie (OC). Met de game leren kinderen met een communicatief meervoudige beperking (CMB) en hun ouders spelenderwijs hoe je OC kunt inzetten in dagelijkse situaties. Hoe kun je bijvoorbeeld vertellen dat je een boterham vies vindt? Of graag iets anders wil kijken op tv? Met deze game oefen je met het gebruiken van OC zodat iedereen zijn of haar stem kan laten horen!

Deze game is gemaakt in samenwerking met 8D Games BV games. Wil je de app downloaden? Zoek dan op Ondersteunde Communicatie game in jouw app store!

<https://lnkd.in/ex2wUKYK>

<https://lnkd.in/evenwTfX>

HANDIGE LINKS VOOR ONDERSTEUNING BIJ PSYCHISCH WELZIJN

PsyWel Jong is een nieuwe website, speciaal voor dove en slechthorende jongeren. Je kan er terecht als je soms wat minder goed voelt. Je vindt er handige tips, advies en verhalen van andere jongeren die vergelijkbare dingen hebben meegemaakt. In video's vertellen ze bijvoorbeeld over de hulp die zij hebben gekregen. Wacht niet te lang met het vragen om hulp bij psychische problemen van jouw kind. Praat erover en neem een kijkje op de website. <https://psywel.deelkracht.nl/>

Doof & Co is een initiatief van Jeantine Janse (doof) en Lieke Doornkate (horend). Beiden hebben een lange staat van dienst binnen de GGZ-hulpverlening aan doven en slechthorenden. Samen hebben zij een behandelaanbod ontwikkeld waarmee deze groep efficiënt en effectief geholpen kan worden. www.doofenco.nl

GGMD (Geestelijke Gezondheidszorg en Maatschappelijke Dienstverlening) biedt zorg aan mensen die doof zijn of een gehoorbeperking hebben en de horende mensen om hen heen, zoals de partner, familie, vrienden en collega's. Ze behandelen verschillende hulpvragen en begeleiden mensen die zich begrensd voelen door hun gehoor. <https://www.ggmd.nl>

VRIJWILLIGER BIJ DE FODOK? ALTIJD LEUK!

Voel je je nauw betrokken bij dove/slechthorende kinderen en hun ouders? Dan vind je het vast leuk om af en toe te helpen met kleinere of grotere klussen of met het organiseren van leuke activiteiten, zoals het Verhalenfestival!

Zo ontmoet je ook weer andere ouders en zit je dicht bij het vuur! En je kunt mede de koers van de FODOK bepalen.

Belangstelling? Mail naar Jan Niemeijer
voorzitter@fodok.nl
dan gaan we in gesprek.

VOLG DE FODOK
EN MIS NIETS!

INFOFOCUS

Dit jaar was de Gebarencamping in Leersum, op de Utrechtse Heuvelrug. Er was van alles te doen. Er werd volop geknutseld, gespeeld, gesport, geschaakt en gezwommen. En er werden nieuwe vriendschappen gesloten. Zien we je volgend jaar in Vessem?

Postbus 418, 2000 AK Haarlem • 088 - 505 4326 • www.fodok.nl

Een FODOK © uitgave 2023

Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI